00641091

E28

នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ:	០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ
ភាគីដាក់ឯកសារ:	សហមេធាវីអន្តរជាតិរបស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ
ដាក់ជូន:	អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
ភាសាដើម:	អង់គ្លេស
កាលបរិច្ឆេទឯកសារ:	ថ្ងៃទី ១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១

ឯកសារដើម
DOCUMENT RECEIVED/DOCUMENT REÇU
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date of receipt/Date de reception): 01 / 02 / 2011
ម៉ោង (Time/Heure): 11:00
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: Uch Arun

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សាធារណៈ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ កសចស ឬ អង្គជំនុំជម្រះ សាធារណៈ / Public

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្ដោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

បណ្ដឹងជំទាស់របស់មេធាវីការពារក្ដី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងចៅក្រម និល ណុន, ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT, ចៅក្រម យ៉ា សុខន, ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE, និង ចៅក្រម ធូ មណី

ដាក់ដោយ៖

សហមេធាវីអន្តរជាតិរបស់ អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ

កញ្ញា Diana ELLI, QC

សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី

ពេជ្រ អង្គ

Elisabeth SIMONNEAU FORT

ផ្ញើជូន៖

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

ចៅក្រម និល ណុន

ចៅក្រម ធូ មណី

ចៅក្រម យ៉ា សុខន

ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT

ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE

ផ្ញើជូន៖

សហព្រះរាជអាជ្ញា

លោកស្រី ជា លាង

លោក Andrew CAYLEY

I សេចក្ដីផ្ដើម និង សំណូមពរ

១. មេធាវីការពារក្ដីដាក់បណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តប្រឆាំងទៅនឹងចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង រួមមានចៅក្រម និល ណុន, ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT, ចៅក្រម យូ អូត្តារ៉ា, ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និង ចៅក្រម យ៉ា សុខន និងចៅក្រមបីរូបផ្សេងទៀត ចេញពីការវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងសវនាការជំនុំជម្រះក្ដីប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ នៅពេលខាងមុខនេះ ។ នៅរវាងថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ និងថ្ងៃទី១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ ចៅក្រមដែលមានឈ្មោះខាងលើបានដឹកនាំសវនាការជំនុំជម្រះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច (ករណី ឌុច) ដែលនៅក្នុងសវនាការជំនុំជម្រះនេះពួកគេបានសម្រេចលើបញ្ហាជាច្រើន ដែលនឹងជាបញ្ហានៅក្នុងសវនាការជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទ ។ ការណ៍ដែលថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចរួចមកហើយនូវបញ្ហាជាក់លាក់មួយចំនួនដែលស្ថិតនៅក្នុងភាពចម្រូងចម្រាស់នៅឡើយ នឹងបង្កើតឡើងនូវភាពលម្អៀងយ៉ាងពិតប្រាកដដោយចៀសមិនផុត និងអាចប៉ះពាល់ដល់អនាគតិរបស់ចៅក្រម នៅពេលពិចារណាលើបញ្ហាជាក់លាក់នោះ ។

២. បណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តនេះត្រូវបានធ្វើឡើងស្របតាមវិធាន ៣៤(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលចែងថា៖

> ភាគីអាចធ្វើបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តចំពោះចៅក្រម ក្នុងករណីណាមួយដែលចៅក្រមរូបនោះមាន ឬធ្លាប់មានផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ឬ ហិរញ្ញវត្ថុ ឬ មានការពាក់ព័ន្ធ ដែលអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងពិតប្រាកដដល់ភាពអនាគតិរបស់ចៅក្រមរូបនោះ ឬ អាចបង្កើតឱ្យមានភាពលម្អៀង ។

II. ភាពអាចទទួលយកបាននៃបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្ត

៣. អនុកថាខណ្ឌទីបីនៃវិធាន ៣៤ ចែងថា “ពាក្យបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តត្រូវធ្វើឡើងឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន នៅពេលណាដែលភាគីបានដឹងអំពីមូលហេតុនោះ” ចំណែកឯអនុកថាខណ្ឌទីទីបួននៃវិធានដដែលនេះចែងថា “ពាក្យបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តដែលអាចទទួលយកបាន ត្រូវតែធ្វើឡើងដើម្បីប្រឆាំងនឹងចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាមុនពេលជំនុំជម្រះ នៅពេលសវនាការដំបូង[...] ។

៤. បទប្បញ្ញត្តិទាំងពីរនេះហាក់ដូចជាមានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នា ហើយហេតុនេះ មេធាវីការពារក្ដីដាក់ពាក្យបណ្ដឹងជំទាស់ចិត្តនេះ នៅពេលនេះ នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទើបតែទទួលបានសំណុំ

រឿង ហើយដូច្នេះ អនុលោមតាមអនុកថាខណ្ឌទី៣នៃវិធាន ៣៤ ដែលតម្រូវថាពាក្យបណ្តឹងជំទាស់ត្រូវធ្វើឡើងឲ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន នៅពេលណាដែលភាគីបានដឹងអំពីមូលហេតុនោះ ។ ដើម្បីការពារក្តីដោយយកចិត្តទុកដាក់អស់ពីចិត្ត មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើឲ្យពិចារណាថាពេលនេះ គឺជាពេលវេលាដ៏សាក្តិសមដើម្បីដាក់បណ្តឹងជំទាស់នេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត គេរំពឹងថានៅមុនការចាប់ផ្តើមសវនាការបឋម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងសម្រេចលើញត្តិដទៃទៀតដែលដាក់ដោយមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនជាប់ចោទ និងមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនជាប់ចោទដទៃទៀត ដែលនឹងត្រូវប៉ះពាល់ដោយអនាគតិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ។ ហេតុដូច្នេះ មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើថាពាក្យបណ្តឹងជំទាស់នេះ អាចទទួលយកបាននៅដំណាក់កាលនេះនៃនីតិវិធី ។

III. **សាធារណ**

៣.១ ការសំអាងហេតុលើជម្លោះប្រដាប់អាវុធ

៥. នៅក្នុងសាលក្រមរបស់ខ្លួនចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ នៅក្នុងករណី ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក/អបសជ ប្រឆាំងនឹងកាំង ហ្កេក អ៊ាវ ហៅ ឌុច (សាលក្រម ឌុច) អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា ជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិបានកើតមានឡើងនៅប្រទេសកម្ពុជាចាប់ពីថ្ងៃទី ១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩[1] ។

៦. អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិធ្វើឲ្យមានមន្ទិលសង្ស័យពីអនុភាពនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៩[2] ។

៧. មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (ច្បាប់ **អវតក**)[3] ផ្តល់អំណាចឲ្យ

---

[1] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០, កថាខណ្ឌទី៤២៣ ។

[2] មាត្រា២ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៩ ។

[3] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៃថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០១ ដាក់បញ្ចូលការធ្វើវិសោធនកម្មនានា ដែលត្រូវប្រកាសឲ្យប្រើនៅថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ (NS/RKM/1004/006) ។

00641094

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ "វិនិច្ឆ័យជនសង្ស័យទាំងអស់ ដែលបានប្រព្រឹត្ត ឬ បញ្ជាឱ្យគេប្រព្រឹត្តអំពើបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងរធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ" ។ នេះមានន័យថា "ជនជាប់ចោទម្នាក់អាចរកឃើញថាទទួលខុសត្រូវចំពោះការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ នៅពេលដែលការបំពារបំពានធ្ងន់ធ្ងរទាំងនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងប្រឆាំងនឹងមនុស្ស ឬ ទ្រព្យសម្បត្តិដែល "ត្រូវបានការពារ" ដោយអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ និងនៅក្នុងបរិបទនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិតែប៉ុណ្ណោះ[4] ។

៨. អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានយល់ឃើញថា ដើម្បីបង្ហាញពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ តម្រូវឱ្យមាននូវទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ[5] ។

៩. អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជានៅចាប់ពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ មិនត្រូវបានជំទាស់នៅក្នុងសំណុំរឿង០០១ ប្រឆាំងនឹង ឌុច ទេ[6]ហើយក៏មិនត្រូវបានជំទាស់នៅក្នុងសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីរបស់ ឌុច ដែរ[7]។

១០. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានខាងអង្គហេតុលើអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជាពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ដែលមិនត្រូវបានជំទាស់ដោយមេធាវីការពារក្តី ។ វាមិនជាការត្រឹមត្រូវទេ ការណ៍ដែលគេមិនបានចាត់ទុកចំនុចនេះបញ្ហានោះ ដោយសារអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងសម្រេចផ្ទុយពីនេះ ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលបានអំណះអំណាងដែលអាចជឿជាក់ថា ពុំមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិកើតឡើងនៅពេលវេលាដែលពាក់ព័ន្ធនោះ ។ មេធាវីការពារក្តីស្នើសុំដោយគោរព

---

[4] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០, កថាខណ្ឌទី៤០៩ ។

[5] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ និង នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១, ឯកសារ D427/2/12, នៅទំព័រទី៦ ។

[6] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០, កថាខណ្ឌទី៦៣,៦៤ និង ៧៥ ។

[7] ករណី ឌុច ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក-អជសជ, ការជូនដំណឹងពីបណ្តឹងសារទុក្ខរបស់សហមេធាវី ឌុច ប្រឆាំងនឹងសាលដីកាចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែសីហាឆ្នាំ២០១០ និងករណី ឌុច ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក-អជសជ, សារណាបណ្តឹងសារទុក្ខរបស់សហមេធាវី ឌុច ប្រឆាំងនឹងសាលដីកាចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០ ។

ថាកិត្តិស័ព្ទរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ នឹងត្រូវបំផ្លាញ ប្រសិនបើយុត្តិធម៌មិនត្រូវបានគេមើលឃើញថាមានយុត្តិធម៌ពិតមែននោះ ។

៣.២ ការរសំអាងហេតុផ្សេងៗទៀត

១១. ក្រៅពីជម្លោះប្រឆាំងអាវុធអន្តរជាតិ មានបញ្ហាជាច្រើនទៀតដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចរួចហើយក្នុងករណី ឌុច ។ បញ្ហាទាំងនេះរួមបញ្ចូលទាំង ប៉ុន្តែមិនដាក់កម្រិត៖

- ការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអំពីយុត្តាធិការលើបទល្មើស និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ។
- ការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើរចនាសម្ព័ន្ធរបស់រដ្ឋាភិបាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (ផ្នែក ២.២.១ នៃសាលក្រម ឌុច) ។
- ការផ្សព្វផ្សាយគោលនយោបាយ និងសេចក្តីណែនាំរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា (ផ្នែក ២.២.៧ នៃសាលក្រម ឌុច) ។
- រចនាសម្ព័ន្ធសន្តិសុខរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា (ផ្នែក ២.២.៨ សាលក្រម ឌុច) ។
- សាក្សីនៅក្នុងករណី ឌុច ត្រូវបានរំពឹងទុកថានឹងត្រូវកោះហៅឱ្យផ្តល់ជំនួយនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ជាពិសេសសាក្សីទាំងឡាយណាដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថាបានផ្តល់សក្ខីកម្មដែលអាចជឿទុកចិត្តបាននៅក្នុងករណី ឌុច តែសក្ខីកម្មទាំងនោះអាចត្រូវបានជំទាស់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ។ ឧទាហរណ៍ Dr Craig Etcheson ត្រូវបានទទួលយកជាអ្នកជំនាញនៅក្នុងករណី ឌុច ហើយគាត់ត្រូវលើកមកសំអាងនៅទូទាំងសាលក្រម ឌុច តែជំនាញរបស់គាត់នឹងត្រូវជំទាស់ដោយមេធាវីការពារក្តីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ប្រសិនបើសហព្រះរាជអាជ្ញាកោះហៅគាត់ជាអ្នកជំនាញនៅក្នុងករណីនេះ[8] ។

១២. តាមការអះអាងពីខាងលើ មេធាវីការពារជនជាប់ចោទ អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ សូមស្នើដោយគោរពថាចៅក្រម និល ណុន, ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT, ចៅក្រម ធូ មណី, ចៅក្រម Jean-

[8] សូមមើលសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តី អៀង ធីរិទ្ធ សុំបដិសេធរបាយការណ៍របស់ Dr. Craig C. Etheson, ចុះថ្ងៃទី១១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ D192 ។

Marc LAVERGNE និង ចៅក្រម យ៉ា សុខន ដកខ្លួនចេញពីករណី ដើម្បីធានាថាមេធាវីការពារក្ដីមានឱកាសបង្ហាញអំណះអំណាងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង លើបញ្ហានានាដែលត្រូវបានសម្រេចកាលពីលើកមុន រួមទាំងបញ្ហាទាក់ទងនឹងអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រយោជន៍អាវុធ ។

IV. ច្បាប់នៅជាធរមាន

៤.១ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដោយតុលាការឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង

១៣. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវីនៅក្នុងរឿងក្ដី *Furundzija* "សិទ្ធិជាសារវ័ន្តរបស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ក្នុងការទទួលបានការជម្រះក្ដីនៅចំពោះមុខតុលាការមួយដែលឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាទូទៅជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់បំផុតនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា ជនជាប់ចោទត្រូវតែបានជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌[9] ។

១៤. សិទ្ធិជាសារវ័ន្តក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលចែងថា "ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្ដីប្រកាសជាសកលស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ[10] ។ ដូចគ្នានេះដែរ មាត្រា ១៣(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង[11] ចែងពីសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ និងការធានាថាមាត្រា ១៤ និង១៥ នៃកតិកាសញ្ញាឆ្នាំ១៩៥៦ ស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ [ICCPR] ត្រូវបានគោរពនៅទូទាំងដំណើរការជំនុំជម្រះក្ដី ។ បទប្បញ្ញត្តិស្រដៀងត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងច្បាប់បង្កើត អវតក។ អនុលោមតាមមាត្រា ៣៣ថ្មី ចែងថា "អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវប្រព្រឹត្តទៅឲ្យបានត្រឹមត្រូវ និងឆាប់រហ័សទៅតាមនីតិវិធីជាធរមាន ដោយមាន

---

[9] *ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ Furundzija*, IT-95-17/1-A, សាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០០ នៅកថាខណ្ឌទី១៧៧ ។

[10] រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣ ដែលបានធ្វើវិសោធនកម្មនៅខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៩ ។

[11] កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្ដីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជានូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។

ការគោរពយ៉ាងពេញលេញនូវសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ និងមានការការពារឱ្យបានត្រឹមត្រូវចំពោះជនរងគ្រោះ និងសាក្សី ហើយអង្គជំនុំជម្រះរបស់សាលាដំបូងត្រូវអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនសមស្របតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹមត្រូវនិងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤ និង១៥ នៃកតិកាសញ្ញាឆ្នាំ១៩៥៦ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ។ មាត្រា ១៤(១) នៃ ICCPR ចែងថា "ជនគ្រប់រូបត្រូវមានភាពស្មើគ្នានៅចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជំនុំជម្រះក្តី ។ ជនគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិឱ្យសាលាក្តីដែលមានសមត្ថកិច្ច ឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង ដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ ជំនុំជម្រះក្តីរបស់ខ្លួន ដោយសមធម៌ និងជាសាធារណៈ ។

១៥. ដើម្បីការពារសិទ្ធិជាសារវ័ន្តក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដោយតុលាការមួយដែលឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង កិច្ចព្រមព្រៀង ច្បាប់បង្កើត អវតក និងក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនៅអវតក[12] លិខិតគតិយុត្តិទាំងអស់នេះមានបទប្បញ្ញត្តិទាក់ទងនឹងឯករាជ្យ និងអនាអតិរបស់ចៅក្រមនៅអវតក[13] ។ ហើយនៅក្នុងករណីដែលឯករាជ្យភាព និងភាពភាពអនាគតិរបស់តុលាការមិនត្រូវបានធានា នោះវិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងពីយន្តការស្តារឡើងវិញនៃឯករាជ្យភាព និងភាព

---

[12] ក្រមសីលចៅក្រម អនុម័តនៅកិច្ចប្រជុំពេញអង្គរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា នៅថ្ងៃទី៣១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ និងត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មនៅនៅកិច្ចប្រជុំពេញអង្គរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជានកាលពីថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ។

[13] មាត្រា ៣(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងចែងថា "ចៅក្រមគឺជាបុគ្គលដែលមានចរិតលក្ខណៈ និងស្មារតីខ្ពស់ មិនលំអៀង និងសុចរិតមានគុណសម្បត្តិ ដែលតម្រូវសម្រាប់តែងតាំងឱ្យបំរើការងារនៅការិយាល័យតុលាការនៅប្រទេសរបស់ខ្លួន ។ ចៅក្រមត្រូវឯករាជ្យក្នុងការបំពេញការងាររបស់ខ្លួន និងមិនអាចទទួលយក ឬស្វែងរកការណែនាំពីរដ្ឋាភិបាល ឬប្រភពណាមួយផ្សេងទៀតឡើយ ។ មាត្រា ១០ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ចែងថា "ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ត្រូវបានជ្រើសតាំងក្នុងចំណោមក្នុងតំណែងបច្ចុប្បន្នតាមនីតិវិធីនៃការជ្រើសតាំងចៅក្រមនៅជាធរមាន ហើយដែលមានចរិតលក្ខណៈ និងស្មារតីខ្ពស់ មិនលំអៀង និងសុចរិត មានបទពិសោធន៍ក្នុងការងារជំនាញ ជាពិសេសខាងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ រួមមានច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស ។ ចៅក្រមត្រូវឯករាជ្យក្នុងការបំពេញការងាររបស់ខ្លួន និងមិនអាចទទួលយក ឬស្វែងរកការណែនាំពីរដ្ឋាភិបាល ឬប្រភពណាមួយផ្សេងទៀតឡើយ ។ មាត្រា ១(១) នៃក្រមសីលធម៌ចៅក្រមចែងថា "ចៅក្រមត្រូវរក្សាឯករាជ្យភាពនៃការិយាល័យរបស់ខ្លួន និងសិទ្ធិអំណាចរបស់ខ្លួនក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ហើយត្រូវប្រតិបត្តិតាមសិទ្ធិអំណាច និងឯករាជ្យភាពក្នុងការបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួន ។ មាត្រា ២(១) នៃក្រមសីលធម៌ចៅក្រមចែងថា "ចៅក្រមត្រូវរក្សាភាពមិនលំអៀង និងត្រូវធានាពីការបង្ហាញពីភាពមិនលំអៀងនោះក្នុងការបំពេញមុខនាទីរបស់ខ្លួន ។

អនាគតិរបស់តុលាការៈ ការដកខ្លួនដោយចៅក្រមខ្លួនឯង ឬ បណ្តឹងជំទាស់ប្រឆាំងនឹងចៅក្រម ដោយភាគីមួយក្នុងចំណោមភាគីទាំងអស់ ។

៤.២ ការដកខ្លួន និង បណ្តឹងជំទាស់ចំពោះចៅក្រម

១៦. វិធាន ៣៤ ចែងថា៖

១ ចៅក្រមអាចដកខ្លួនចេញពីករណីណាមួយ ដែលចៅក្រមរូបនោះមាន ឬ ធ្លាប់មានផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ឬ ហិរញ្ញវត្ថុ ឬ មានការពាក់ព័ន្ធដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងពិតប្រាកដដល់ភាពអនាគតិរបស់ចៅក្រមនោះ ឬ អាចបង្កើតឱ្យមានភាពលម្អៀង ។ [...] បើសិនជាចៅក្រមជម្រះក្តីត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានទៅអង្គជំនុំជម្រះដែលខ្លួនស្ថិតនៅ ។ ចៅក្រមដែលកំពុងមានបញ្ហាត្រូវឈប់ចូលរួមជាបន្ទាន់ ក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ។

២. ភាគីអាចធ្វើបណ្តឹងជំទាស់ចំពោះចៅក្រម ក្នុងករណីណាមួយដែលចៅក្រមរូបនោះមាន ឬ ធ្លាប់មានផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ឬ ហិរញ្ញវត្ថុ ឬ មានការពាក់ព័ន្ធដែលអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ពិតប្រាកដដល់ភាពអនាគតិរបស់ចៅក្រមនោះ ឬ អាចបង្កើតឱ្យមានភាពលម្អៀង ។

[...]

៤ ប្រឆាំងនឹងចៅក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាមុនពេលជម្រះនៅពេលសវនាការដំបូង ឬ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាកើតឡើងក្នុងពេលជំនុំជម្រះក្តី ឬ កាលណាភាគីមិនបានដឹង នៅមុនពេលជំនុំជម្រះ នៅមុនពេលធ្វើសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយលើសំណុំរឿងនោះ[...]។

៤.៣ ការវាយតម្លៃពីភាពលម្អៀង

១៧. មាត្រា ៣៤(១) និង៣៤(២) ចែងថាចៅក្រមម្នាក់អាចដកខ្លួនចេញពីករណីណាមួយដោយខ្លួនឯង ឬ ភាគីណាមួយអាចធ្វើបណ្តឹងជំទាស់ "ចំពោះចៅក្រម ក្នុងករណីណាមួយដែលចៅក្រមរូបនោះមាន ឬ ធ្លាប់មានផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ឬ ហិរញ្ញវត្ថុ ឬ មានការពាក់ព័ន្ធដែលអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ពិតប្រាកដដល់ភាពអនាគតិរបស់ចៅក្រមនោះ ឬ អាចបង្កើតឱ្យមានភាពលម្អៀង ។

១៨. ការវាយតម្លៃថា តើចៅក្រមម្នាក់ពិតជាលម្អៀងឬអាចបង្កើតឱ្យមានភាពលម្អៀង ត្រូវបានសម្រេច

00641099

ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃ ICTY នៅក្នុងករណី *Furundzija*[14] និងត្រូវបានអនុម័ត ដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដទៃទៀត[15] និងអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៅក្នុងបណ្តឹងជំទាស់ប្រឆាំង នឹងចៅក្រម ន័យ ថុល និងចៅក្រម[16] Marcel Lemonde[17] ។

១៩. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃ ICTY បានម្រេចនៅក្នុងករណី *Furundzija* ថា[18]៖

ក. ចៅក្រមម្នាក់មិនមានភាពអនាគតិ ប្រសិនបើមានការបង្ហាញថាភាពលម្អៀងពិតប្រាកដ បានកើតឡើង ។

ខ. មានការកើតឡើងនូវភាពលម្អៀងដែលមិនអាចទទួលយកបាន ប្រសិនបើ

(i) ចៅក្រមជាភាគីក្នុងរឿងក្តី ឬ មានផលប្រយោជន៍ខាងហិរញ្ញវត្ថុ ឬមានកម្មសិទ្ធិ

---

[14] *Furundzija* កថាខណ្ឌទី១៨៩-១៩០ ។

[15] ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Sam Hinga Norman*, SCSL-2004-14, សេចក្តីសម្រេចលើញត្តិសុំដកចៅក្រម Winter ពីការវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងញត្តិលើកដំបូង ទាក់ទងនឹងការជ្រើសរើសទាហានកុមារ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៤ នៅកថាខណ្ឌទី ២៣ ។ ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Issa Hassan Sesay និងអ្នកដទៃទៀត*, SCSL-04-15-T, សេចក្តីសម្រេចលើញត្តិរបស់ *Sesay* និង Gbao សុំដកខ្លួនដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬសុំប្តឹងជំទាស់ចំពោះចៅក្រម Hon, ចៅក្រម Bankole Thomson ចេញពីករណី RUF, ចុះថ្ងៃទី៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៦ នៅកថាខណ្ឌទី៥១ ។ ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Edouard Karemera និងអ្នកដទៃទៀត*, ICTR-98-44-T, សេចក្តីសម្រេចលើ ញត្តិរបស់ Karemera សុំប្តឹងជំទាស់ចៅក្រមជម្រះក្តី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែឧសភា ២០០៤ នៅកថាខណ្ឌទី៨ ។ ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Athanase Seromba*, ICTR-2001-66-T, សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ ប្រឆាំងចៅក្រម ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៦ នៅកថាខណ្ឌទី ៧ ។

[16] ករណី នួន ជា សំណុំរឿង ០០២/១៩-០៩-២០០៧/អវតក/កសចស (អបជ០១) សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈលើសំណើ ជាបន្ទាន់សុំដកចៅក្រម ន័យ ថុល ដោយរង់ចាំការសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ នៅកថាខណ្ឌទី២០-២១ ។

[17] ករណី ខៀវ សំផន សំណុំរឿង ០០២/១៣-១០-២០០៧/អវតក/កសចស (អបជ០១) សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈលើ សំណើជាបន្ទាន់សុំដកចៅក្រម ន័យ ថុល ដោយរង់ចាំការសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ នៅកថាខណ្ឌទី២០-២១ ។

[18] *Furundzija* កថាខណ្ឌទី១៨៩ ។

ដែលកើតចេញពីលទ្ធផលនៃករណី ឬ ប្រសិនបើការសម្រេចរបស់ចៅក្រមនឹងនាំឱ្យមានការលើកស្ទួយនូវបុព្វហេតុមួយដែលគាត់ពាក់ព័ន្ធ ជាមួយភាគីមួយក្នុងចំណោមភាគីដទៃនៃរឿងក្តី នៅក្រោមកាលៈទេសៈនេះ ការដកចៅក្រមពីករណីត្រូវធ្វើជាស្វ័យប្រវត្តិ ឬ

(ii) កាលៈទេសៈនឹងនាំឱ្យអ្នកអង្កេតឥតលំអៀង ដែលទទួលបានការជូនដំណឹងយ៉ាងត្រឹមត្រូវ យល់ពីការលម្អៀងយ៉ាងសមហេតុផល ។

២០. អ្នកអង្កេតការឥតលំអៀងនៅក្នុងផ្នែកទី២ នៅក្នុងការសម្រេចថាតើមានការកើតឡើងនៃភាពលម្អៀងដែលមិនអាចទទួលយកបាន ត្រូវតែជាមនុស្សទទួលបានការជូនដំណឹង ព្រមជាមួយការយល់ដឹងពីកាលៈទេសៈដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ រួមទាំងប្រពៃណីអំពីសុចរិតភាព និងភាពអនាគតិដែលបង្កើតផ្នែកមួយនៃព័ត៌មានជាសារវតារ ហើយបានដឹងពីការណ៍ដែលថាភាពអនាគតិ គឺជាភារកិច្ចមួយ ក្នុងចំណោមភារកិច្ចទាំងឡាយដែលចៅក្រមសច្ចាប្រណិធានថាត្រូវតែប្រកាន់ភ្ជាប់[19] ។ ករណីថ្មីៗជាច្រើនដែលតុលាការអន្តរជាតិបានពិនិត្យ ដោយប្រើមធ្យោបាយ "អ្នកអង្កេតការឥតលំអៀង" (hypothetical fair-minded observer) ពីករណី *Furundzija*[20] ។ អ្នកអង្កេតការឥតលំអៀង គឺជាមនុស្សពីខាងក្រៅ ជាអ្នកអង្កេតការ (មិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី) ដែលទទួលស្គាល់និងយល់ដឹងពីកាលៈទេសៈគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីប្រាប់ថាតើយុត្តិធម៌នឹងត្រូវបានជំទាស់តវ៉ាដោយសារវត្តមានរបស់ចៅក្រមជម្រះក្តីណាមួយនៅក្នុងករណីនៅចុងបញ្ចប់ដែរ ឬអត់[21] ។ អនុលោមតាមតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉ូហ្វាន់ដា (ICTR) នៅក្នុងករណី Karemera "យើងមិនត្រឹមតែធ្វើឱ្យមានយុត្តិធម៌ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ យើងត្រូវតែធ្វើឱ្យគេមើលឃើញថាយុត្តិធម៌មែនពិតជាមាន"[22] ។

---

[19] *Furundzija* កថាខណ្ឌទី១៩០ ។

[20] *ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ* *Momcilo Krajisnik*, IT-00-39-PT, សេចក្តីសម្រេចដោយចៅក្រមតែម្នាក់លើសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តី សុំដកចៅក្រមចេញសវនាការជំនុំជម្រះ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៣ នៅកថាខណ្ឌទី១៤ ។

[21] *Sam Hinga Norman*, នៅកថាខណ្ឌទី២៧ ។

[22] *Maremere* នៅកថាខណ្ឌទី៨ ។ សម្រង់ចេញពីកថាខណ្ឌទី១៩៥ នៃសាលក្រមរឿងក្តី *Furundzija* នៃ ICTY ដោយបានដកស្រង់ចេញពី Lord Hewart CJ នៅក្នុងករណី *R v. Sussex Justices ex parte McCarthy*, [1924] 1 KB 256 at p. 259 ។

២១. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការពិសេសប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូននៅក្នុងករណី Sesay បាន សម្រេចថា "នៅពេលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរកឃើញសញ្ញានៃភាពលម្អៀង" សេចក្តីសម្រេច សមហេតុផលនោះគឺថា ចៅក្រមត្រូវដកខ្លួនចេញពីករណី[23]។

V. សំណើ

៥.១ ការកើតឡើងនៃភាពលម្អៀងរបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

២២. នៅថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលមានចៅក្រម និល ណុន, ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT, ចៅក្រម យូ អូត្តារ៉ា, ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និង ចៅក្រម យ៉ា សុខន បានចេញសាលក្រមនៅក្នុងករណី ឌុច ដែលរកឃើញថា ឌុច មានពិរុទ្ធភាព ចំពោះបទល្មើសជាច្រើន ។ ក្នុងចំណោមបទល្មើសទាំងនោះ មានការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ ដែលរួមទាំងការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា, ការធ្វើទារុណ កម្ម, ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរ ឬឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់រាងកាយ ឬសុខភាព, ការដកហូតដោយចេតនាពីឈ្លើយសឹក ឬជនស៊ីវិលនូវសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌ និងទៀងទាត់ និងការនិរទេស ការជម្លៀស ឬការឃុំខ្លួនជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់[24]។ ឌុច មិនអាច ផ្តន្ទាទោសចំពោះការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ បានទេ លុះត្រាតែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរកឃើញថាមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជាពី ថ្ងៃទី ១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ។ អត្ថិភាពនៃជម្លោះអាវុធ អន្តរជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងអំឡុងពេលនេះ មិនត្រូវបានជំទាស់ដោយមេធាវីការពារក្តី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ក្នុងពេលសវនាការជំនុំជម្រះឡើយ ហើយក៏មិនត្រូវបានជំទាស់នៅក្នុងបណ្តឹងសារទុក្ខ

សូមមើលផងដែរ *ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ Théoneste Bagosora et al*, ICTR-98-41-T, សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងជំទាស់ ចិត្តចៅក្រម ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៧ នៅកថាខណ្ឌទី៧ ។

[23] ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Issa Hassan Sesay និងអ្នកដទៃទៀត*, SCSL-04-15-T, សេចក្តីសម្រេចលើញត្តិរបស់ *Sesay* និង Gbao សុំដកខ្លួនដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬសុំប្តឹងជំទាស់ចិត្តចំពោះចៅក្រម Hon, ចៅក្រម Bankole Thomson ចេញពីករណី RUF, ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ នៅកថាខណ្ឌទី១៣ ។

[24] សាលក្រម ឌុច នៅកថាខណ្ឌទី៦៧៧ ។

ប្រឆាំងនឹងសាលាដីកាចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ដែរ[25]។

២៣. ការរកឃើញអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជាពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានអនុភាពយ៉ាងធំធេង ។ មានន័យថាត្រូវអនុវត្តអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ អនុលោមតាមមាត្រា ២ នៃអនុសញ្ញានេះ ។ អនុលោមតាមមាត្រា ៦ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានយុត្តាធិការលើការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ ។ ការរកឃើញថាមានកើតឡើងនូវជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅពេលនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅពេលនេះបានធ្វើឱ្យអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ អាចអនុវត្តបានគ្រប់ករណីទាំងអស់ ដែលបញ្ជូននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះនេះ ហើយអាចរកឃើញជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធភាពលើការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩ ទៀតផង ។

២៤. មេធាវីការពារក្តីលើកជាអំណះអំណាងថាពុំមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅពេលវេលាពាក់ព័ន្ធទេ ហើយដូច្នេះ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ មិនអាចអនុវត្តបានដែរ ។ ចំនុចនេះគឺជាបញ្ហាដ៏សំខាន់នៅក្នុងការជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទ ហើយការអះអាងថាមានជម្លោះប្រដាប់អន្តរជាតិនឹងត្រូវបានជំទាស់។ តាមពិត វាជាការលំបាកក្នុងការបង្ហាញជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ ហើយក៏ជាការអាម៉ាសផងដែរសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២ ថាគ្មានជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនោះ ហើយការសំអាងហេតុផ្ទុយពីនេះ នឹងបង្កើតនូវបញ្ហាគ្មានភាពឥតលំអៀង ហើយនឹងបង្កើតនូវសញ្ញាណនៃការប្រកាន់យកសេចក្តីសម្រេចលើកមុន ។ ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានផលប្រយោជន៍លើសលុបក្នុងការធ្វើសំអាងហេតុ ដែលស្របទៅតាមការសំអាងហេតុដែលពួកគេទទួលយកនៅក្នុងការជំនុំជម្រះ ឌុច ដែលការនេះនឹងប៉ះពាល់ដល់ការសម្រេចរបស់ពួកគេលើបទល្មើសជាក់លាក់ ។ ការបណ្តែតបណ្តោយបែបនេះនឹងប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយស់របស់ អវតក ហើយក៏អាចបង្កឱ្យគ្រោះថ្នាក់ដល់មូលហេតុ (*raison d'être*) នៃការបង្កើត អវតក ដែរ ដោយសារតែអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ គឺជាអនុសញ្ញាអន្តរជាតិមួយ

---

[25] ដូចខាងលើ នៅកថាខណ្ឌទី៦៣ និង៧៥ ។ ករណី ឌុច ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក-អជសដ, សារណាបណ្តឹងសារទុក្ខរបស់សហមេធាវី ឌុច ប្រឆាំងនឹងសាលដីកាចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០ ។

ក្នុងចំណោមអនុសញ្ញាអន្តរជាតិជាច្រើន មានសារៈសំខាន់ក្នុងការស្វែងរកយុត្តិធម៌ ការបង្រួបបង្រួមជាតិ ស្ថេរភាព សន្តិភាព និងសន្តិសុខ ដោយរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាជនកម្ពុជា[26] ។

២៥. នៅក្នុងករណី *Sussex Justices; ភាគីតែម្ខាង (Ex parte) McCarthy* Lord Hewart C.J. បានបញ្ជាក់ឡើងវិញនូវគោលការណ៍យុត្តិធម៌ដែលត្រូវទទួលយកតាំងពីយូរមកហើយដូចខាងក្រោម៖

ករណីជាច្រើនឱ្យបង្ហាញថាវាមិនត្រឹមតែមានសារៈសំខាន់ចំពោះមនុស្សមួយចំនួនទេ តែវាមានសារៈសំខាន់ជាសារវន្តដែលថា យើងមិនត្រឹមតែធ្វើឱ្យមានយុត្តិ ធម៌ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ យើងត្រូវតែធ្វើឱ្យគេមើលឃើញថាយុត្តិធម៌មែនពិតជាមាន[27] ។

២៦. មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើឱ្យពិចារណាថាកាលៈទេសៈដែលលើកឡើងនៅទីនេះ នឹងនាំឱ្យអ្នកអង្កេតការឥតលំអៀង ដែលត្រូវបានជូនដំណឹងត្រឹមត្រូវ យល់ពីភាពលំអៀង ។ អ្វីដែលហៅថាអ្នកអង្កេតការឥតលំអៀង គឺជាបុគ្គលដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី ប៉ុន្តែ បានដឹងយ៉ាងច្បាស់ពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា និងជាពិសេសប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជានៃរយៈកាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ និងបានដឹងពីការបង្កើត និងគោលបំណងរបស់អវតក នឹងបង្កើតជាទស្សនថាយុត្តិធម៌នឹងត្រូវបានជំទាស់ នៅពេលចៅក្រមដែលត្រូវពិចារណាពីអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជា នៅពេលដែលជម្លោះប្រដាប់អន្តរជាតិនេះបានសម្រេចរួចមកហើយដោយចៅក្រមទាំងនេះ នៅសវនាការជំនុំជម្រះលើកមុន ដោយមិនបានស្តាប់អំណះអំណាង ។ ប្រសិនបើអ្នកអង្កេតការឥតលំអៀងយល់ពីភាពលម្អៀងយ៉ាងពិតប្រាកដ នោះជនជាប់ចោទមិនអាចឈរនៅចំពោះមុខចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានឡើយ ហើយជនជាប់ចោទក៏មិនជំនឿថាចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងសម្រេចរឿងក្តី ដោយពុំទទួលឥទ្ធិពលពីសេចក្តីសម្រេចលើកមុន ទាក់ទងនឹងអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅក្នុងករណី ឌុច ដែរ ។ ជនជាប់ចោទនឹងគ្មានជំនឿទុកចិត្ត ហើយដូច្នេះ ជនជាប់ចោទត្រូវបានដកហូតនូវសិទ្ធិជាសារវន្តក្នុងការទទួលបានការជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌ ។

---

[26] សូមមើលបុព្វកថារបស់កិច្ចព្រមព្រៀង ។

[27] ករណី R តទល់ជាមួយ *Sussex Justices ex parte McCarthy* [1924], 1 KB 256 ថ្ងៃទី៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩២៣ ។

២៧. មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើឲ្យពិចារណាថាការយល់ពីភាពលំអៀងនឹងកើតមានទៅលើចៅក្រម និល ណុន, ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT, ចៅក្រម ធូ មណី, ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម យ៉ា សុខន ។ អនុលោមតាមអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃ ICTY ក្នុងរឿង *Furundzija*[28] និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការពិសេសប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន (SCSL) នៅក្នុងករណី *Sesay*[29] ការយល់ពីភាពលំអៀង គឺជាមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ឲ្យចៅក្រមម្នាក់ ឬច្រើននាក់ ដកខ្លួនចេញពីករណីដោយខ្លួនឯង ឬ ទទួលការប្តឹងជំទាស់ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ មេធាវីការពារក្តីសូមប្តឹងជំទាស់ប្រឆាំងចៅក្រម និល ណុន, ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT, ចៅក្រម ធូ មណី, ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម យ៉ា សុខន ដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទទទួលបានការវិនិច្ឆ័យទោស ដោយគ្មានភាពលំអៀងពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ។

៥.២ ចំនុចចាប់ផ្តើម

២៨. មេធាវីការពារក្តីទទួលស្គាល់ថាចៅក្រមនៅ អវតក "ទទួលបានសច្ចធារណ៍នៃភាពឥតលំអៀង"[30] ហើយថា "ការសន្មតនេះគឺផ្អែកលើការធ្វើសច្ចាប្រណិធានចូលកាន់តួនាទី និងគុណវឌ្ឍិរបស់ពួកគេសម្រាប់ការតែងតាំង [...] ហើយដាក់បន្ទុកមកលើភាគីក្នុងការធ្វើបណ្តឹងជំទាស់ ដើម្បីដកហូតការសន្មតនេះ[31]។ មូលហេតុសម្រាប់ការយល់ដឹងពីភាពលំអៀងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទនៅក្នុងករណី

---

[28] *Furundzija* នៅកថាខណ្ឌទី១៨៩ ។

[29] ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Issa Hassan Sesay និងអ្នកដទៃទៀត*, SCSL-04-15-T, សេចក្តីសម្រេចលើញត្តិរបស់ *Sesay* និង Gbao សុំដកខ្លួនដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬសុំប្តឹងជំទាស់ចំពោះចៅក្រម Hon, ចៅក្រម Bankole Thomson ចេញពីករណី RUF, ចុះថ្ងៃទី៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ នៅកថាខណ្ឌទី៥១ ។

[30] ករណី នួន ជា នៅកថាខណ្ឌទី១៥ ។

[31] ករណី នួន ជា នៅកថាខណ្ឌទី១៥ ។

គឺមិនផ្អែកលើផលប្រយោជន៍ ឬជាបក្សពួកទេ តែផ្អែកលើសាលក្រមនៅក្នុងករណីដូចគ្នា ឬករណីដាច់ដោយឡែក ដូចជាករណី *Blagojevic*[32] និងករណី *Karemera.*[33] ។

២៩. នៅក្នុងករណី *Blagojevic* មេធាវីការពារក្តីបានចោទប្រកាន់ពីភាពលំអៀងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទដោយសារតែការបដិសេធរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃ ICTY មិនអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីការបញ្ជូនជនជាប់ចោទត្រឡប់ទៅពន្ធនាគារ ដូចដែលបានបង្គាប់ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃ ICTY ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃ ICTY សម្រេចថាការបដិសេធមិនអនុវត្តច្បាប់ តាមការបង្គាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មិនបង្កើតឱ្យមានភាពលំអៀងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទទេ ប៉ុន្តែ បានបង្កើតឱ្យមាន "ការខ្វែងគំនិតគ្នាជាមួយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលលើបញ្ហាច្បាប់ និងការមិនទទួលស្គាល់គ្រប់គ្រាន់លើ គោលការណ៍ដែលថាសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចអង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង"[34] ។ ការសម្រេចដោយភាន់ច្រឡំនេះមិនតម្រូវឱ្យបង្ហាញពីការដឹងពីភាពលំអៀង អនុលោមតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលដំបូងឡើយ[35] ។

៣០. នៅក្នុងករណី *Karemera.* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃ ICTR បានសម្រេចថា៖

> ការចោទប្រកាន់ពីភាពលំអៀងលើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ក៏ត្រូវបានពិចារណាដោយតុលាការកំពូលសហរដ្ឋអាមេរិក នៅករណីដែលការវាយតម្លៃពិតប្រាកដត្រូវបានធ្វើឡើង។ ជាបឋមការសម្រេចរបស់តុលាការតែឯកឯងមិនអាចបង្កើតជាមូលដ្ឋានស្របច្បាប់នោះទេ[...]។ ភាពលំអៀងជាមូលហេតុត្រឹមត្រូវសម្រាប់ការធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ មិនមែនជាការដកខ្លួនចេញពីករណីទេ ។ ទីពីរ គំនិតយោបល់របស់ចៅក្រមលើមូលដ្ឋាននៃអង្គហេតុបង្កើត ឬ ព្រឹត្តិការណ៍ដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបច្ចុប្បន្ន ឬ នៅមុនកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី មិនបង្កើតបានជាមូលដ្ឋាននៃភាពលំអៀង លុះត្រាតែភាពលំអៀងបង្ហាញពីការគាំទ្រឬប្រឆាំង ដែលធ្វើឱ្យគេមិន

---

[32] ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Blagojevic* និងអ្នកដទៃទៀត IT-02-60, សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ *Blagojevic* អនុលោមតាមវិធាន ១៥(ខ), ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៣ នៅកថាខណ្ឌទី១៣ ។

[33] *Karemera*, កថាខណ្ឌទី១១ ។

[34] *Blagojevic* កថាខណ្ឌទី១៥ ។

[35] ដូចខាងលើ ។

អាចធ្វើការសម្រេចឱ្យបានត្រឹមត្រូវ[36] ។

ការភាន់ច្រឡំ, បើសិនជាមាន, ផ្នែកច្បាប់ ក៏មិនគ្រប់គ្រាន់ដែរ ។ អ្វីដែលត្រូវបង្ហាញ គឺថាសេចក្ដីសម្រេចបង្កើតឱ្យមានសេចក្ដីលំអៀងប្រឆាំងនឹងភាគីដាក់ពាក្យបណ្ដឹង និងមិនពាក់ព័ន្ធជាមួយការអនុវត្តច្បាប់ឡើយ ដែលអាចមានការបកស្រាយលើសពីមួយ ឬ ការវាយតម្លៃលើអង្គហេតុដែលពាក់ព័ន្ធ[37] ។

៣១. នៅក្នុងករណី *Sesay* អង្គជំនុំជម្រះតុលាការនៃ SCSL បានសម្រេចថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងភាន់ច្រឡំផ្នែកច្បាប់ ដោយបានយល់ឃើញថា "សញ្ញានៃភាពលំអៀង" ដែលបានខ្លួនរកឃើញគឺមិនគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបង្ហាញការយល់ពីភាពលំអៀងនោះទេ ។ ប៉ុន្តែ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការនៃ SCSL បានយល់ឃើញថាពុំមានការយល់ពីភាពលំអៀងទេ ។ មេធាវីការពារក្ដីបានខកខានបង្ហាញថា "ការវិភាគផ្នែកអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់របស់ចៅក្រមនៅក្នុងករណីដែលពួកគេមិនមែនជាភាគីអាចត្រូវចាត់ទុកថាបង្កើតឱ្យមានការលំអៀង"។ វាកាន់តែច្បាស់ថែមទៀតនៅពេលដែលភាគីពាក់ព័ន្ធ មិនត្រូវបានបញ្ចេញឈ្មោះ ឬ មិនឃុបឃិតជាមួយចៅក្រម[38] ។ តុលាការបញ្ជាក់ថា "វាចៀសមិនផុតទេថាមានទំនាក់ទំនងខ្លះរវាងគំនិតយោបល់របស់ចៅក្រមនៅក្នុងករណីនៅតុលាការ SCSL ពីព្រោះករណីនីមួយៗពាក់ព័ន្ធជាមួយអំឡុងពេលដូចគ្នានៃជម្លោះ ។ ប៉ុន្តែ គំនិតយោបល់របស់ចៅក្រមម្នាក់ដែលគ្រាន់តែមានទំនាក់ទំនងខ្លះជាមួយករណី មិនអាចបង្កើតឱ្យមានភាពលំអៀង ឬបង្កើតជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់បណ្ដឹងជំទាស់ចៅក្រមផងដែរ[39] ។

---

[36] *Karemera*, កថាខណ្ឌទី១២ ។

[37] *Karemera*, កថាខណ្ឌទី១៣ ។

[38] ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Issa Hassan Sesay និងអ្នកដទៃទៀត*, SCSL-04-15-T, សេចក្ដីសម្រេចលើញត្តិរបស់ *Sesay* និង Gbao សុំដកខ្លួនដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬសុំប្ដឹងជំទាស់ចំពោះចៅក្រម Hon, ចៅក្រម Bankole Thomson ចេញពីករណី RUF, ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែ មករា ឆ្នាំ២០០៨ នៅកថាខណ្ឌទី១៤ ។

[39] ដូចខាងលើ នៅកថាខណ្ឌទី១៥ ។

៣២. មេធាវីការពារក្តីស្នើឲ្យពិចារណាថាករណីរបស់ជនជាប់ចោទ ខុសគ្នាពីករណីដែលរៀបរាប់ពីខាងលើ ។ ជាបឋម អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជាពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ មិនត្រូវបានជំទាស់ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការជំនុំជម្រះ ឌុច ឡើយ។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនទទួលបានព័ត៌មានពីមេធាវីការពារក្តីដែលអាចនាំឲ្យមានការសម្រេចផ្សេង។ នេះមិនមានន័យថា សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសឡើយ តែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានស្តាប់អំណះអំណាង ដើម្បីគាំទ្រ ឬជំទាស់ការលើកឡើងថាជម្លោះប្រដាប់អន្តរជាតិមួយបានកើតឡើងនោះ ។ បើទោះបីជាការពិតថាករណីទាំងឡាយនៅចំពោះមុខ អវតក មានទំនាក់ទំនងគ្នា ពីព្រោះករណីទាំងនេះមានទំនាក់ទំនងជាមួយរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដូច្នេះសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅករណី ឌុច មិនអាចចាត់ទុកថាជាការយល់ឃើញរបស់ចៅក្រម ដែលជាបញ្ហានៃការជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទ ។ ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់រួចមកហើយ ការសម្រេចអំពីអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ និងបញ្ហាដទៃទៀត ដែលបានដោះស្រាយរួចហើយដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងករណី ឌុច នឹងប៉ះពាល់ដល់ករណីទាំងអស់នៅ អវតក និងជនជាប់ចោទផងដែរ ។

៥.៣ ការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើអង្គហេតុលើកមុនដោយចៅក្រម

៣៣. នៅករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Nahimana* និងអ្នកដទៃទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលដំបូងបានដោះស្រាយនូវបញ្ហាជាច្រើន នៅពេលមេធាវីរបស់ *Nahimana* បានធ្វើបណ្តឹងជំទាស់ចិត្តប្រឆាំងនឹងចៅក្រម Philay និងចៅក្រម Mose ដោយសារពួកគេបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើអង្គហេតុទាក់ទងនឹងសហជនជាប់ចោទ ទាក់ទងនឹងការព្រមទទួលកំហុសរបស់គាត់នៅតុលាការ ICTR[40] ។ តុលាការ ICTR បានសម្រេចនៅក្នុងករណីនោះថា "វាមិនមែនជារឿងខុសធម្មតាទេសម្រាប់ចៅក្រមម្នាក់ចូលរួមករណីផ្សេងៗគ្នា នៅពេលដែលសាក្សីដែលផ្តល់ភស្តុតាង ដែលតម្រូវឲ្យចៅក្រមវាយតម្លៃ

---

[40] ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Nahimana* និងអ្នកដទៃទៀត ករណីលេខ ICTR-99-52-I, ប្រតិចារិត, ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០០ ។

ពីភាពជឿជាក់បានដោយឯករាជ្យចំពោះសាក្សីនៅក្នុងករណីនេះ”[41]។ ការជំទាស់មួយមិនអាចផ្អែកលើការសម្រេចលើកមុនរបស់ចៅក្រមបានឡើយ[42] ។

៣៤. អ្វីខុសគ្នានៅក្នុងករណីនេះ គឺថាមិនមែនចៅក្រមតែម្នាក់នៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបានចូលរួមកាលពីលើកមុនក្នុងការដោះស្រាយលើបញ្ហាអង្គហេតុដូចគ្នានោះទេ តែចៅក្រមគ្រប់ៗរូបនៃអង្គជំនុំជម្រះនេះបានសម្រេចលើបញ្ហាអង្គហេតុ ដែលបានបញ្ជាក់ពីលើ ។

៥.៤ សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៣៥. អនុលោមតាមច្បាប់អន្តរជាតិ វាមានមានសារៈសំខាន់ដែលថាមេធាវីការពារក្តីផ្តល់ឱ្យជនជាប់ចោទ មានឱកាសផ្តល់អំណះអំណាងលើករណីរបស់ខ្លួននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលមិនរួមបញ្ចូលចៅក្រមដែលបានសម្រេចលើបញ្ហានេះរួចមកហើយ ហើយការចូលរួមរបស់ចៅក្រមទាំងនេះ នឹងនាំឱ្យមានការយល់ពីភាពលំអៀង ។ ករណី ០០២ មានឯកសារជាច្រើនជាងឯកសារនៅក្នុងករណី ខុច រួមមានព័ត៌មានស្តីពីអត្ថិភាពនៃ ឬមិនមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ ។

VI. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៣៦. យោងតាមច្បាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិជាសារវន្តក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយតុលាការឥតលម្អៀង និងឯករាជ្យ។ ដើម្បីធានាថាជនជាប់ចោទទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌ ចៅក្រមខ្លួនឯងផ្ទាល់ ត្រូវតែមានសីលធម៌ និងចរិតលក្ខណៈខ្ពស់ ហើយត្រូវតែធ្វើឱ្យគេសន្មតទុកជាមុនថាជាចៅក្រមឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង ។

---

[41] ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Nahimana* និងអ្នកដទៃទៀត ករណីលេខ ICTR-99-52-I, ប្រតិចារិត, ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០០ នៅទំព័រ ១១-១២ ។

[42] ករណីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ជាមួយ *Nahimana* និងអ្នកដទៃទៀត ករណីលេខ ICTR-99-52-I, ប្រតិចារិត, ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០០ នៅទំព័រ ១៧ ។

នៅពេលឃើញថាចៅក្រមហាក់បីដូចជាមិនមានអនាគតិ ឬមិនឯករាជ្យ វិធានផ្ទៃក្នុងបានផ្តល់នូវយន្តការណ៍ដែលឱ្យចៅក្រមរូបនោះដកខ្លួនចេញពីដំណើរការនីតិវិធីដោយខ្លួនឯង ឬត្រូវប្រឈមនឹងបណ្តឹងជំទាស់ចិត្តរបស់ភាគីណាមួយ ។

៣៧. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៅ ICTY បានចែងពីបទដ្ឋានដើម្បីកំណត់ថាតើមានភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង ឬការកើតឡើងនូវភាពលម្អៀងដែលមិនអាចទទួលយកបានដែរ ឬអត់ ។ វានឹងមានការកើតឡើងនូវភាពលម្អៀងដែលមិនអាចទទួលយកបាន ប្រសិនបើកាលៈទេសៈធ្វើឱ្យអ្នកអង្កេតការឥតលម្អៀង និងទទួលបានព័ត៌មានត្រឹមត្រូវ យល់ពីភាពលំអៀងដោយសមហេតុផល ។ ការវាយតម្លៃបែបនេះ ត្រូវបានទទួលយកដោយតុលាការអន្តរជាតិដទៃទៀត និងដោយ អវតក ផងដែរ ។ ប្រសិនបើអ្នកអង្កេតការឥតលម្អៀងដែលទទួលបានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ អាចប្រាប់ថាយុត្តិធម៌នឹងត្រូវជំទាស់ បើសិនជាមានការយល់ឃើញថាមានភាពលម្អៀងនោះ ។ វត្តមាននៃសញ្ញានៃភាពលម្អៀងនាំឱ្យមានការសន្និដ្ឋានថា ចៅក្រមត្រូវតែដកខ្លួនចេញពីនីតិវិធីដោយខ្លួនឯង ឬត្រូវប្រឈមនឹងបណ្តឹងជំទាស់ចិត្ត។

៣៨. ក្នុងសំណុំរឿង០០១ ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Sylvia Cartwright ចៅក្រម ធូ មណី ចៅក្រម Jean-Marc Lavegne និងចៅក្រម យ៉ា សុខន បានសម្រេចពីអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជាពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ។ អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិនេះ មិនត្រូវបានជំទាស់ដោយមេធាវីការពារក្តី ឌុច ឡើយ ហើយក៏មិនបានជំទាស់ក្នុងដំណាក់កាលនៃបណ្តឹងសារទុក្ខដែរ។ ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ពីខាងលើក្នុងករណី ឌុច ចៅក្រមដដែលនេះ បានសម្រេចលើបញ្ហាទាក់ទងនឹងអង្គហេតុជាច្រើនដែលនឹងត្រូវជំទាស់ដោយគ្មានការសង្ស័យដោយជនជាប់ចោទក្នុងសំណុំរឿង០០២។

៣៩. អាស្រ័យលើហេតុផលដូចដែលបានបញ្ជាក់ក្នុងចំនុច IV ខាងលើ មេធាវីការពារក្តីយល់ឃើញថានឹងមានការកើតឡើងនូវភាពលម្អៀងដែលមិនអាចទទួលយកបានប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ ដោយចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Sylvia Cartwright ចៅក្រម ធូ មណី ចៅក្រម Jean-Marc Lavegne និងចៅក្រម យ៉ា សុខន ។ ការផ្តល់អំណះអំណាងថាមានអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ និងបញ្ហាអង្គហេតុសំខាន់ៗដទៃទៀតកំពុងត្រូវបានជំទាស់នោះ នឹងធ្វើឱ្យអ្នកសង្កេតការឥតលម្អៀងដែលទទួលបានព័ត៌មានពិតប្រាកដ យល់ពីភាពលំអៀងដោយសមហេតុផល ។ ដោយពិចារណាពីសារៈសំខាន់នៃសិទ្ធិសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩ និងគោល

បំណងនៃការបង្កើត អវតក ការយល់ពីភាពលម្អៀងនេះ កើតចេញពីបញ្ហាដែលថា ចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Sylvia Cartwright ចៅក្រម ធូ មណី ចៅក្រម Jean-Marc Lavegne និង ចៅក្រម យ៉ា សុខន ទំនងជាមិនអាចដឹកនាំសវនាការ និងកាត់សេចក្ដីលើរឿងក្ដីនេះ ដោយគ្មានទទួលឥទ្ធិពលពីសេចក្ដីសម្រេចលើកមុនរបស់ពួកគេក្នុងករណី ឌុច បានឡើយ ។

VII. **សំណូមពរ**

៤០. យោងតាមវិធាន៣៤(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មេធាវីការពារក្ដីសូមដាក់បណ្ដឹងជំទាស់ប្រឆាំងចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Sylvia Cartwright ចៅក្រម ធូ មណី ចៅក្រម Jean-Marc Lavegne និង ចៅក្រម យ៉ា សុខន នៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយផ្អែកលើការកើតឡើងនៃភាពលម្អៀង ព្រោះមានការយល់ថាមានភាពលម្អៀងប្រឆាំងជនជាប់ចោទ។

៤១. ដូច្នេះ មេធាវីការពារក្ដីស្នើឱ្យដាក់ជំនួសចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Sylvia Cartwright ចៅក្រម ធូ មណី ចៅក្រម Jean-Marc Lavegne និងចៅក្រម យ៉ា សុខន ដោយចៅក្រមបម្រុងនៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឬចៅក្រមបន្ថែមដែលជ្រើសរើសដោយគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលតុលាការក្នុងចំណោមចៅក្រមនៅ អវតក ដូចដែលបានចែងក្នុងវិធាន៣៤(៦) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

ភាគី	**កាលបរិច្ឆេទ**	**ឈ្មោះមេធាវី**	**ទីកន្លែង**	**ហត្ថលេខា**
សហមេធាវីបរទេសរបស់ អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ	ថ្ងៃទី១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១	Diana ELLIS, QC	រាជធានីភ្នំពេញ	[signature] P.P.